

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصول و فلسفہ تعلیم و تربیت

پدید آورنده :

دکتر یحیی قانڈی

با نظارت

دکتر میر عبدالحسین نقیب زاده

انتشارات سلیم

سلیم تکمیلی

عنوان : اصول و فلسفه تعلیم و تربیت

مؤلفین : دکتر یمیی قانددی - بانظارت دکتر میرعبدالمسین نقیب زاده

انتشارات : سلیم

مدیر پروژه آماده سازی : فرانک الله بیگی

نوبت چاپ : اول / ۱۳۸۴

تیراژ : ۲۲۰۰

شماره شابک : X-۵۶۰-۳۸۳-۹۶۴

چاپ و صحافی : نقش گستر

قیمت : ۲۷۰۰۰ ریال

فانددی، یمیی .

اصول فلسفه تعلیم و تربیت ، / پدید آورندگان یمیی قانددی، بانظارت
میرعبدالمسین نقیب زاده ، -- تهران : سلیم ، ۱۳۸۴ .
ل . ۲۶۱ ص .

ISBN 964-383-560-X

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

۱. آموزش و پرورش - فلسفه . الف . نقیب زاده جلالی .

عبدالحمید ، ۱۳۶ - ب . عنوان .

۳۷-۱

LB ۷۲ / ۷ / ۳

۸۳-۳۴۷۷۱

کتابخانه ملی ایران

هر گونه کپی برداری - تلفیق و استفاده از مطالب این کتاب ، بدون مجوز کتبی ناشر ممنوع بوده و پیگرد قانونی خواهد داشت .

• مرکز پیش :

ت : ۸۳۱۸۶۰۰

تهران - میدان هفت تیر - بالاتر از مسجد المواد پلاک ۱۰۰ طبقه سوم انتشارات سلیم

پیشگفتار

سالهاست که تنها راه ورود به دانشگاه، عبور از مرزهای کنکور است و این امر باعث شد تا در کنار کتب و محصولات آموزشی مفید، بسیاری از افراد سودجو به انتشار و توزیع محصولات آموزشی غیراستاندارد پرداخته و موجب گمراه شدن داوطلبان کنکور شوند. در سالهای اخیر به دلیل افزایش تعداد فارغ التحصیلان دوره‌های کارشناسی و تخصصی‌تر شدن دانش بشر، رقابت در آزمون ورودی دوره‌های کارشناسی ارشد بسیار فشرده گردیده است. بر همین اساس و به منظور جبران کمبود منابع آموزشی منطبق بر سرفصل‌های شورایعالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، چاپ و توزیع عادلانه منابع آموزشی وظیفه مهم و خطیری است که این انتشارات بعهده گرفته است. هدف این انتشارات تهیه کتب آموزشی استاندارد، منطبق با سرفصل‌های ارائه شده از طرف شورایعالی برنامه‌ریزی می‌باشد.

با توجه به اینکه مخاطبین این کتابها دانشجویان دوره‌های کارشناسی و داوطلبین آزمون ورودی دوره‌های کارشناسی ارشد می‌باشند، طبق برنامه‌ریزی‌های انجام شده، طراحی کتب بگونه‌ای صورت گرفته که برای دانشجویان دوره کارشناسی به عنوان یکی از کتب درسی و در دوره‌های آمادگی آزمون کارشناسی ارشد به عنوان منبعی مفید بکار برده شود و به همین منظور سعی گردیده علاوه بر پوشش دادن کلی سرفصل‌ها، نکات تستی و کلیدی هر درس به خوبی بیان شوند.

در راستای هرچه پربار تر شدن کتب تهیه شده در این انتشارات، در انتظار انتقادات و پیشنهادهای خوانندگان محترم هستیم.

انتشارات سنجش

WWW.SANJESH.NET

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

..... (ط) ۱	ابتدا.....
..... ۱	فصل اول: نحوه‌ی پرداختن به فلسفه.....
..... ۳	برخی پرسش‌های اساسی.....
..... ۵	نتایج این دو نگرش.....
..... ۵	وضعیت آموزش فلسفه در ارتباط با این دو نگرش.....
..... ۶	راهی بینابین.....
..... ۶	نکته پایانی.....
..... ۷	نکات کلیدی فصل اول.....
..... ۸	سوالات طبقه‌بندی شده فصل اول.....
..... ۹	پاسخنامه فصل اول.....
.....	فصل دوم: فلسفه و مفاهیم فلسفی.....
..... ۱۱	مقدمه.....
..... ۱۱	تعریف فلسفه.....
..... ۱۲	مفهوم فلسفه.....
..... ۱۳	فعالیت‌های فلسفی.....
..... ۱۶	خصوصیات روح فلسفی.....
..... ۱۸	روشهای فلسفی.....
..... ۲۰	رشته فلسفه.....
..... ۲۴	نکات کلیدی فصل دوم.....
..... ۲۵	سوالات طبقه‌بندی شده فصل دوم.....
..... ۲۸	پاسخنامه فصل دوم.....
.....	فصل سوم: تربیت و مفاهیم تربیتی.....
..... ۳۱	مقدمه.....
..... ۳۲	بررسی برخی تعاریف تربیت.....
..... ۳۳	نظریه دیویی درباره‌ی برخی تعاریف قدیمی تربیت.....

۳۶	چند تعریف جدیدتر از تربیت
۳۸	نظر اسمیت درباره‌ی تربیت
۴۲	نظر نقیب‌زاده درباره مفهوم تربیت
۴۳	نکات کلیدی فصل سوم
۴۴	سوالات طبقه‌بندی شده فصل سوم
۴۶	پاسخنامه فصل سوم

فصل چهارم: ارتباط فلسفه و آموزش و پرورش

۴۹	مقدمه
۴۹	فلسفه و آموزش و پرورش
۵۰	فلسفه در آموزش و پرورش
۵۰	فلسفه‌ای برای آموزش و پرورش
۵۰	تئوری تربیتی
۵۱	خط مشی آموزشی
۵۱	عمل آموزشی
۵۱	فلسفه آموزش و پرورش
۵۶	نکات کلیدی فصل چهارم
۵۷	سوالات طبقه‌بندی شده فصل چهارم
۵۸	پاسخنامه فصل چهارم

فصل پنجم: مقولات فلسفی و بستگی‌های تربیتی

۵۹	مقدمه
۵۹	متافیزیک
۶۰	انسان و فلسفه
۶۱	انسان و طبیعت
۶۳	انسان و جامعه
۶۵	متافیزیک و تربیت
۶۶	معرفت‌شناسی
۶۷	تعریف شناخت یا معرفت
۶۹	حقیقت و اقسام آن
۶۹	ملاک‌های تشخیص حقیقت
۷۰	معرفت‌شناسی و تربیت

۷۱	ارزشها
۷۱	ماهیت ارزشها
۷۲	انواع ارزشها
۷۲	ارزش‌شناسی و تربیت
۷۲	اخلاق
۷۳	زیبایی‌شناسی
۷۴	نکات کلیدی فصل پنجم
۷۶	سوالات طبقه‌بندی شده فصل پنجم
۷۹	پاسخنامه فصل پنجم

فصل ششم: مکاتب فلسفی

۸۱	مقدمه
۸۳	۶-۱- ایدالیسم و آموزش و پرورش
۸۳	سقراط
۸۶	افلاطون
۸۸	کانت
۹۰	فروبل
۹۱	مقولات فلسفی ایدالیستی و تربیت
۹۱	متافیزیک ایدالیستی و تربیت
۹۲	معرفت‌شناسی ایدالیستی و تربیت
۹۳	ارزش‌شناسی ایدالیستی و تربیت
۹۴	برنامه درسی ایدالیستی
۹۴	هدف تعلیم و تربیت
۹۴	روش آموزش
۹۴	معلم
۹۵	رابطه معلم و شاگرد
۹۵	تقلید، رغبت، کوشش و انضباط از نظر باتلر
۹۷	نکات کلیدی بخش ۶-۱
۹۹	سوالات طبقه‌بندی شده بخش ۶-۱
۱۰۳	پاسخنامه بخش ۶-۱
۱۰۵	۶-۲- رئالیسم و آموزش و پرورش
۱۰۵	ارسطو

۱۰۷	لاک
۱۰۹	مقولات فلسفی رالیستی و تربیت
۱۰۹	متافیزیک رالیستی و تربیت
۱۱۰	معرفت شناسی رالیستی و تربیت
۱۱۰	ارزش شناسی رالیستی و تربیت
۱۱۱	برنامه درسی رالیستی
۱۱۱	اهداف تعلیم و تربیت
۱۱۲	روشهای تعلیم و تربیت
۱۱۲	رابطه معلم و شاگرد
۱۱۲	مواد و محتوای آموزشی
۱۱۴	نکات کلیدی بخش ۲-۶
۱۱۵	سوالات طبقه بندی شده بخش ۲-۶
۱۱۸	پاسخنامه بخش ۲-۶
۱۱۹	۳-۶- طبیعت گرایی و آموزش و پرورش
۱۱۹	کومنیوس
۱۲۲	روسو
۱۲۵	پستالوتسی
۱۲۷	مقولات فلسفی طبیعت گرایی و تربیت
۱۲۷	متافیزیک طبیعت گرا و تربیت
۱۲۷	معرفت شناسی طبیعت گرا و تربیت
۱۲۸	ارزش شناسی طبیعت گرا و تربیت
۱۲۸	طبیعت گرایی و برنامه درسی
۱۲۹	معلم و شاگرد
۱۳۰	نکات کلیدی بخش ۳-۶
۱۳۱	سوالات طبقه بندی شده بخش ۳-۶
۱۳۳	پاسخنامه بخش ۳-۶
۱۳۴	۴-۶- پراگماتیسم و آموزش و پرورش
۱۳۴	جان دیویی
۱۳۸	مقولات فلسفه پراگماتیسم و تربیت
۱۳۸	متافیزیک، پراگماتیستی و تربیت
۱۴۰	معرفت شناسی پراگماتیستی و تربیت
۱۴۱	ارزش ها پراگماتیستی و تربیت

۱۴۲	 برنامه درسی پراگماتیستی
۱۴۲	 مفهوم آموزش و پرورش
۱۴۲	 مدرسه و جامعه
۱۴۲	 هدفهای آموزش و پرورش
۱۴۳	 برنامه درسی و آموزشگاهها
۱۴۴	 نکات کلیدی بخش ۴-۶
۱۴۵	 سوالات طبقه‌بندی شده بخش ۴-۶
۱۴۸	 پاسخنامه بخش ۴-۶
۱۵۰	 ۵-۶- اگزستانسیالیسم و آموزش و پرورش
۱۵۱	 ژان پل سارتر
۱۵۱	 فلسفه پردازی اگزستانسیالیستی
۱۵۲	 آموزش و پرورش اگزستانسیالیستی
۱۵۳	 معرفت شناسی
۱۵۳	 روان شناسی انسان گرایانه
۱۵۴	 تدریس و یادگیری
۱۵۴	 برنامه درسی
۱۵۵	 کلاس درس باز
۱۵۵	 یاسپرس
۱۵۹	 نکات کلیدی بخش ۵-۶
۱۶۰	 سوالات طبقه‌بندی شده بخش ۵-۶
۱۶۲	 پاسخنامه بخش ۵-۶
۱۶۳	 ۶-۶- فلسفه تحلیلی تعلیم و تربیت
۱۶۴	 طبقه‌بندی گزاره‌ها
۱۶۴	 کار فیلسوف تحلیلی
۱۶۵	 راسل
۱۶۹	 نکات کلیدی بخش ۶-۶
۱۷۰	 سوالات طبقه‌بندی شده بخش ۶-۶
۱۷۲	 پاسخنامه بخش ۶-۶
۱۷۴	 ۷-۶- عقاید فیلسوفان مسلمان درباره‌ی تربیت
۱۷۴	 ابن سینا
۱۷۵	 غزالی
۱۷۶	 خواجه نصیرالدین طوسی

۱۷۸	ابن خلدون.....
۱۸۰	نکات کلیدی بخش ۶-۷.....

۱۸۱	سوالات طبقه‌بندی شده بخش ۶-۷.....
۱۸۳	پاسخنامه بخش ۶-۷.....

فصل هفتم: ایدئولوژی و آموزش و پرورش

۱۸۵	مقدمه.....
۱۸۷	۷-۱- نیبرالیزم و آموزش و پرورش.....
۱۸۷	جان لاک.....
۱۹۱	۷-۲- محافظه کاری و آموزش و پرورش.....
۱۹۱	ادموند برکه.....
۱۹۳	آموزش و پرورش محافظه کاری.....
۱۹۳	برنامه درسی.....
۱۹۳	معلم محافظه کار.....
۱۹۴	نکات کلیدی بخش ۷-۲.....

فصل هشتم: نظریه‌های تربیتی

۱۹۵	مقدمه.....
۱۹۷	۸-۱- پایدارگرایی و آموزش و پرورش.....
۱۹۸	اصول اساسی پایدارگرایی.....
۱۹۹	طرح پایدیا.....
۱۹۹	همانندی‌ها و ناهمانندی‌های ایدئولوژیک و فلسفی.....
۲۰۰	نقد نظریه پایدارگرایی.....
۲۰۱	۸-۲- پیشرفت گرایی و آموزش و پرورش.....
۲۰۲	خاستگاه پیشرفت گرایی.....
۲۰۲	نقادی دیوبی از آموزش و پرورش پیشرو.....
۲۰۳	ویلیام کیل پاتریک و روش پروژه.....
۲۰۴	هماهنگی و ناهماهنگی‌های ایدئولوژیک و فلسفی.....
۲۰۵	۸-۳- ماهیت گرایی و آموزش و پرورش.....
۲۰۶	اصول مشترک و مورد توافق بنیاد گرایان.....

۲۰۷	تفاوت بنیادگرایی و پایدارگرایی
۲۰۷	برنامه درسی معارف نظری آرتور بستور
۲۰۸	همانندی و ناهمانندی بنیادگرایی با فلسفه‌ها و ایدئولوژیها
۲۰۹	۸-۴- نظریه بازسازی
۲۱۰	نظریه توسعه و آینده‌گرایی
۲۱۱	نظرات عمده نظریه بازسازی
۲۱۲	همانندی و ناهمانندی‌های ایدئولوژیک و فلسفی
۲۱۳	۸-۵- نظریه نقادی و آموزش و پرورش
۲۱۳	موضوعات مورد توجه نظریه نقادی
۲۱۴	نظریه نقادی و عصر پسا مدرن
۲۱۶	یادگیری
۲۱۶	برنامه درسی
۲۱۶	همانندی و ناهمانندی‌های ایدئولوژیک و فلسفی
۲۱۷	۸-۶- نظریه آموزش فلسفه به کودکان
۲۱۹	هدفهای آموزش فلسفه به کودکان
۲۱۹	برنامه درسی
۲۲۰	همانندی و ناهمانندی ایدئولوژیک و فلسفی
۲۲۱	نکات کلیدی فصل هشتم
۲۲۵	سوالات طبقه‌بندی شده فصل هشتم
۲۲۸	پاسخنامه فصل هشتم

فصل نهم: اصول آموزش و پرورش

۲۳۲	جایگاه اصل در فرایند تربیت
۲۳۲	اصول آموزش و پرورش از نظر اشتاینر
۲۳۲	اصل فعالیت
۲۳۲	اصل کمال و تمامیت
۲۳۳	اصل حریت
۲۳۳	اصل سندیّت
۲۳۳	اصل تناسب عمل و وضع
۲۳۳	اصل تفرد
۲۳۴	اصل اجتماع

۲۳۴	تناقض‌های بین اصول
۲۳۴	راه حل تناقضات بین اصول
۲۳۶	اصول تعلیم و تربیت از نظر شریعتمداری
۲۴۳	اصول تعلیم و تربیت از نظر دیویی
۲۴۵	نکات کلیدی فصل نهم
۲۴۷	سوالات طبقه‌بندی شده فصل نهم
۲۵۱	پاسخنامه فصل نهم
۲۵۲	سوالات آزمون سراسری سال ۱۳۸۴
۲۵۸	پاسخنامه سوالات آزمون سراسری سال ۱۳۸۴

فهرست منابع و مآخذ

ابتدا

کتاب اصول فلسفه آموزش و پرورش به منظور برآورده کردن اهداف زیر تدوین شده است:

(۱) به عنوان منبعی برای دانشجویان و فارغ‌التحصیلانی که قصد دارند در آزمون کارشناسی ارشد رشته علوم

تربیتی شرکت نمایند

(۲) به عنوان منبعی برای درس اصول و فلسفه آموزش و پرورش در دوره کارشناسی علوم تربیتی (کلیه

گرایش‌ها).

این کتاب به گونه‌ای تنظیم شده است که چهار گرایش موجود در ارتباط با فلسفه آموزش و پرورش را تحت پوشش قرار می‌دهد:

(۱) پرداختن به فلسفه آموزش و پرورش بر اساس نظرات فلاسفه تربیتی و مربیان بزرگ

(۲) پرداختن به فلسفه آموزش و پرورش بر اساس مکاتب، ایدئولوژی‌ها و نظریه‌های تربیتی

(۳) پرداختن به فلسفه آموزش و پرورش بر اساس عناصر برنامه درسی

(۴) پرداختن به تربیت بر اساس مقولات فلسفی

در ارتباط با هر مکتب فلسفی یا ایدئولوژی تربیتی سعی شده است، دو گرایش دیگر در ذیل عنوان مکتب فلسفی یا ایدئولوژی آورده شود. مثلاً در بخش ایدالیسم، هم به نظرات تربیتی فلاسفه مشهور آن مکتب، هم به عناصر برنامه درسی و هم بررسی جریان تربیت در قالب مقولات فلسفی اشاره شده است.

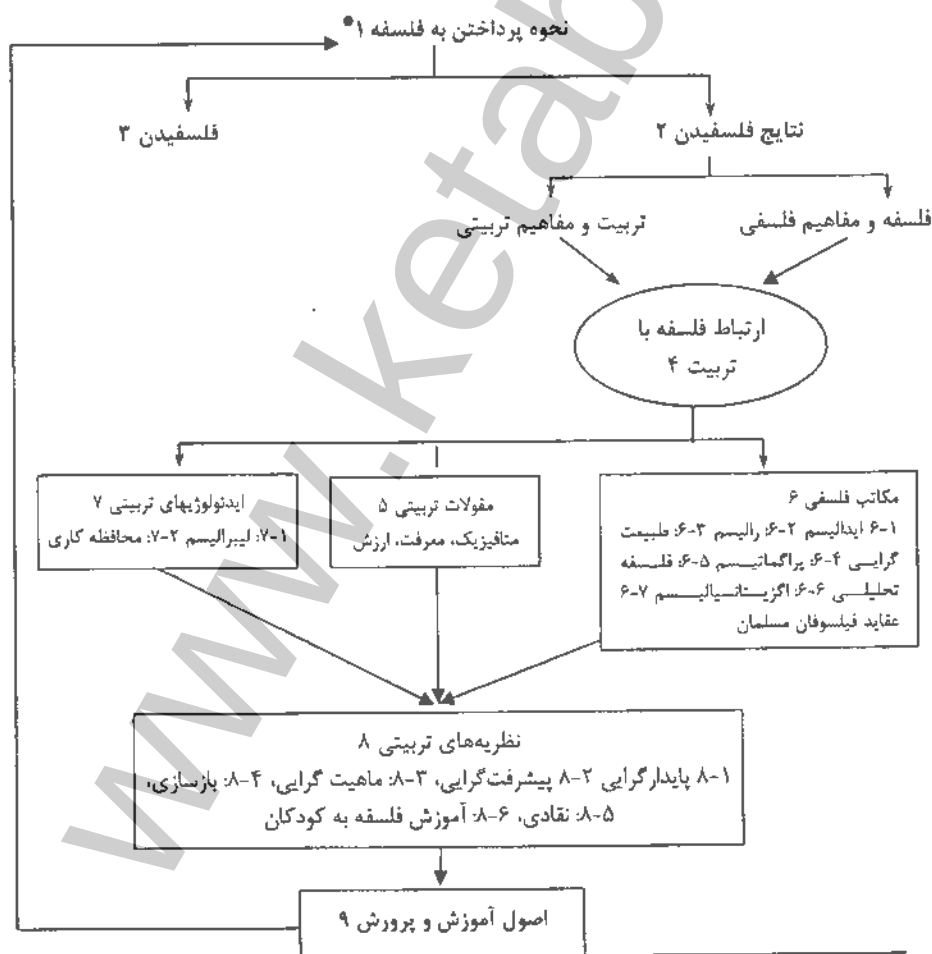
در عین حال مؤلف نتوانسته است تمایل خود به در نظر گرفتن فلسفه به عنوان فلسفیدن یا پرسیدن سوالات بنیادی درباره‌ی ماهیت و ذات چیزها را پنهان کند به همین سبب در فصل اول بخش ششم از فصل هشتم تحت عنوان نحوه پرداختن به فلسفه و نیز نظریه آموزش فلسفه به کودکان این تمایل را پی‌گیری کرده است. در سایر فصول نیز تا آنجا که به اهداف اولیه تدوین کتاب لطمه وارد ناسازد، پرسیدن پرسش‌های بنیادی را پی‌گیری کرده است.

ترتیب فصول کتاب بر نظمی استوار است و به گونه‌ای تنظیم شده است که هر فصل پیش‌نیازی برای فصول بعدی تلقی می‌شود، انتظار می‌رود خواننده با مطالعه هر فصل آمادگی بیشتری برای مطالعه فصول بعدی پیدا کند، در هر فصل نیز این نکته مد نظر قرار گرفته است. در پایان مطالعه کتاب انتظار می‌رود خواننده درکی تقریبی از فلسفه آموزش و پرورش پیدا کند و آماده‌ی ورود به مباحث عمیق گردد.

بر اساس آنچه که گفته شد ابتدا در قالب فصل اول، نحوه پرداختن به فلسفه مورد بررسی قرار گرفته و دو شیوه بیان شده است. (۱) پرداختن به فلسفه به عنوان فلسفیدن (۲) در نظر گرفتن فلسفه به عنوان نتایج فلسفیدن. از آنجا که رویکرد موجود در ایران، فلسفه را به عنوان نتایج فلسفیدن یا مرور آراء و عقاید فلاسفه در نظر می‌گیرد و بر همین اساس سر فصل درس کلیات فلسفه و اصول و فلسفه آموزش و پرورش تعیین شده است و در آزمون سراسری تحصیلات تکمیلی نیز بر اساس همین سرفصل‌ها پرسش‌های آزمون تهیه می‌گردد، مؤلف فلسفه را به عنوان نتایج فلسفیدن را پی‌گیری می‌کند، گر چه معتقد به فلسفه به عنوان فلسفیدن است. در فصل دوم فلسفه و مفاهیم فلسفی و در فصل سوم تربیت و مفاهیم تربیتی بررسی شده است و آنگاه در فصل چهارم ارتباط فلسفه و تربیت در قالب‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. ارتباط فلسفه با تربیت ممکن است به صورت بررسی رابطه مقولات فلسفی با تربیت باشد که محتوای فصل پنجم را تشکیل می‌دهد یا به صورت رابطه بین تربیت مکاتب فلسفی با تربیت و یا دیدگاه فلاسفه و مکاتب فلسفی درباره‌ی عناصر برنامه درسی باشد که محتوای فصل ششم را تشکیل می‌دهد. در فصل ششم، مکتب

فلسفی ایدالیسم، رالیسم، طبیعت گرایی، پراگماتیسم، اگزستانسیالیسم، فلسفه تحلیلی و عقاید فیلسوفان مسلمان درباره‌ی تربیت در قالب هفت بخش آورده شده است. در همین فصل علاوه بر بیان کلیاتی درباره‌ی هر مکتب، نظرات تربیتی فلاسفه مشهور آن مکتب، ارتباط مقولات فلسفی آن مکتب با تربیت و نیز نظرات آنها درباره‌ی عناصر برنامه درسی مورد بحث قرار گرفته است. در فصل هفتم ایدئولوژی‌های تربیتی مورد بحث قرار گرفته است و از میان ایدئولوژی‌های مختلف، لیبرالیسم و محافظه کاری انتخاب شده است. از آنجا که نظریه‌های تربیتی از فلسفه‌ها و ایدئولوژی‌ها نشأت می‌گیرند. در فصل هشتم، شش نظریه ارائه شده است که عبارتند از پایدارگرایی، پیشرفت گرایی، ماهیت گرایی، بازسازی، نقادی و آموزش فلسفه به کودکان. در فصل نهم نیز به اصول آموزش و پرورش پرداخته شده است. نحوه آرایش فصول و ارتباط آنها با یکدیگر در قالب نمودار نشان داده شده است.

اصول و فلسفه آموزش و پرورش

* اعداد نشانگر شماره فصل و بخش‌هاست.

در این کتاب سعی شده است مختصر و کوتاه‌نویسی رعایت شود. به خوانندگان توصیه می‌گردد در صورتی که بخواهند در مورد هر کدام از مباحث کتاب دیدگاهی جامع و تفضیلی به دست آورند، به منابع انتهایی کتاب و یا کتب دیگر مراجعه کنند. ارائه نکات کلیدی و سوالات طبقه‌بندی شده به همراه پاسخنامه، شما کمک می‌کند تا در مورد میزان یادگیری خود اطلاعاتی بدست آورید و بر آن اساس استراتژی یادگیری خود را از نو تنظیم نمایید.

در پایان تشکر بی پایان خود را از تمام کسانی که وام‌دار آنها هستم و از مطالب آنها استفاده نموده‌ام به ویژه جناب آقای دکتر نقیب زاده و دکتر شریعتمداری و دکتر شعاری‌نژاد به دلیل استفاده از تالیفات آنها و نیز آقای دکتر بهشتی و دکتر بازرگان به دلیل استفاده از ترجمه‌های آنان، اعلام می‌دارم. و نیز اعلام می‌کنم که به جز دادن ترکیبی متفاوت به مطالب و فصول به قصد آموزشی ساختن آنها و ارائه یکی دو فصل تازه و طرح برخی پرسش‌ها در زمینه فلسفه و تربیت، کاری جز پس دادن درس و مشق نویسی در محضر اساتید بزرگ انجام نداده‌ام. پیشاپیش اگر قصوری در ارتباط با مطالب اخذ شده از سایر منابع رخ داده باشد، عذرخواهی می‌کنم.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از دست‌اندرکاران انتشارات سنجش که زحمات زیادی کشیده و دقت زیادی به خرج داده‌اند، تشکر نمایم.

یحیی قاندي